

ЖИТТЯ, ПОДАРОВАНЕ ЛЮДЯМ (ДО 75-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФ. М. І. СПУЗ'ЯКА)

Доц. І. О. Крамний, проф. І. О. Вороньжев

5 листопада весь рентгенологічний загал і наукова громадськість України відзначатимуть 75 років із дня народження одного з корифеїв рентгенології України — доктора медичних наук, професора Михайла Івановича Спужака.

Народився Михайло Іванович у Богородчан на мальовничій Івано-Франківщині. Після закінчення в 1963 р. Івано-Франківського медичного інституту він протягом року працював головним лікарем Іваничівського протитуберкульозного диспансеру, потім ще 2 роки — лікарем-рентгенологом Солотвинської дільничної лікарні Івано-Франківської області. У 1966 р. приїхав навчатися на цикл спеціалізації за фахом «Рентгенологія» до Українського інституту удосконалення лікарів і з того часу все його життя було пов'язане з Харковом.

Михайлу Івановичу завжди було притаманне прагнення до отримання нових знань, під час навчання на циклі спеціалізації майбутній учений виявив схильність до наукової роботи, і завідувач кафедри проф. О. А. Лемберг рекомендував йому вступати до аспірантури. За час навчання він достроково виконав і захистив кандидатську дисертацію на тему: «Комплексне рентгенологічне дослідження морфології і функції щитоподібної залози в нормі і при деяких захворюваннях».

Після закінчення аспірантури М. І. Спужак був запрошений на роботу на кафедру

рентгенології і з 1970 р. працював асистентом, а з 1977 р. доцентом кафедри рентгенології Українського інституту удосконалення лікарів. У 1987 р. ним успішно захищена дисертація на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук на тему: «Рентгенодіагностика гіперпаратиреоїдної остеодистрофії». У 1990 р. йому присвоєне вчене звання професора. Роботі в Харківській медичній академії післядипломної освіти видатний учений присвятив 47 років свого життя, де він сформувався як лікар, педагог і науковець.

Професор М. І. Спужак був одним із найталановитіших і найвідоміших учнів видатного рентгенолога, вченого і педагога професора О. А. Лемберга і став продовжувачем наукових традицій свого вчителя. Одним з основних напрямків наукових досліджень Михайла Івановича, як і Олександра Абрамовича, була променева діагностика захворювань кістково-суглобової системи. Проте лише цією проблемою коло його наукових і суто лікарських інтересів не обмежувалося. Практично немає такого розділу променевої діагностики, в якому б не працював Михайло Іванович, не проводив наукові дослідження, не обстежував хворих, і за яким у нього немає наукових праць, патентів і розробок. Загальна кількість виконаних наукових робіт склала близько 600. Про активність

його як науковця свідчать видані в авторстві та співавторстві 9 монографій, отримані свідчення на 15 винаходів, ним підготовлено понад 10 наукових посібників для лікарів-рентгенологів, 6 методичних рекомендацій, ряд інформаційних листків та 16 раціоналізаторських пропозицій. Зокрема, він підготував і видав «Розширені лекції з рентгенодіагностики захворювань системи опори та руху» (2009), які стали бібліографічною рідкістю, за його ініціативи й участі видано перший в Україні посібник державною мовою «Педіатрична рентгенологія» у 2 томах (2013), а також ціла низка монографій і посібників із діагностики захворювань суглобів, хребта, черепа, кисті й ін. Слід зазначити, що Михайло Іванович був ще й видатним педагогом. Ним, окрім суто наукових праць, опубліковано понад 20 праць із методики викладання рентгенодіагностики лікарям, у тому числі й інших фахів, він є співавтором першого в Україні посібника «Дидактичні проблеми післядипломної освіти радіологів-діагностів».

У 1991 р. за його ініціативою створено третю в СНД і першу та єдину в Україні кафедру рентгенології дитячого віку, яку проф. М. І. Спужак очолив і яка стала справжнім організаційно-методичним центром із рентгенологічної педіатрії в Україні. Про великий організаторський талант Михайла Івановича свідчить те, що кафедра за роки свого існування розробила навчальні плани і програми багатьох різнопланових циклів тематичного удосконалення і провела виїзні цикли в більшості обласних центрів країни і не лише з рентгенодіагностики захворювань дитячого віку, а й решти розділів променевої діагностики, у тому числі й передатестаційні.

Рішенням ректорату академії в 2008 р. об'єднано кафедри загальної та педіатричної рентгенології з кафедрою променевої діагностики. Очолити об'єднану кафедру довірили проф. М. І. Спужаку. Кафедра, очолювана Михайлом Івановичем, готувала й далі готує лікарів та наукові кадри не лише для всієї України, а й близького (Росія, Грузія, Казахстан, Литва) та далекого зарубіжжя (Ліван, Палестина, Сирія, Ізраїль). Проф. М. І. Спужак підготував 2 докторів і 8 кандидатів наук, ним було заплановано виконання ще 1 докторської і низки кандидатських дисертацій. Багато уваги вчений приділяв навчанню аспірантів, клінічних ординаторів та здобувачів.

Михайло Іванович був не лише хорошим науковцем і талановитим педагогом, він постійно дбав про підвищення фахового рівня лікарів-рентгенологів та про поліпшення допомоги практичній охороні здоров'я. Для цього за його пропозицією та за безпосереднім керівництвом було підготовлено навчальні плани і програми, проведено цикли тематичного вдосконалення з рентгенодіагностики за багатьма профілями: захворювань органів опори та руху, суглобів,

вертебрології, органів дихання та середостіння, невідкладної діагностики захворювань різних органів і систем, КТ, МРТ тощо. Останнім часом з ініціативи проф. М. І. Спужака кафедрою розроблені навчально-тематичні плани та програми циклів із променевої діагностики легеневого та позалегенового туберкульозу та променевої діагностики захворювань грудних залоз, які користувалися й досі мають великий попит як серед рентгенологів, так і інших фахівців. Окрім того, підготовлено навчальний план циклу тематичного удосконалення, проведено цикл і видано перші в Україні методичні рекомендації для підготовки керівників інтернів на заочних базах (2008).

Професор М. І. Спужак із 1972 р. був незмінним учасником усіх з'їздів із рентгенодіагностики як СРСР, так і України й інших республік колишнього Союзу, часто виступав із програмними доповідями. Коло наукових інтересів професора не обмежувалося лише рентгенологією. Його роботи доповідали й публікували у працях міжнародних, союзних та республіканських з'їздів інших фахів: травматологів-ортопедів, геронтологів, дерматологів, онкологів, ревматологів, урологів тощо.

Михайло Іванович був надзвичайно талановитим педагогом. Його лекції, семінари та практичні заняття завжди відзначалися своєю чіткістю, конкретністю, логічною завершеністю, послідовністю та глибиною викладення матеріалу, артистизмом і добре сприймалися лікарями та слухачами. Заняття, які проводив М. І. Спужак, були прекрасною школою для молодих викладачів.

Незважаючи на велику зайнятість, Михайло Іванович багато часу приділяв громадській роботі. Довгий час він очолював Харківське відділення Асоціації радіологів України, був членом Республіканської проблемної комісії з медичної радіології при МОЗ та АМН України, експертом національної комісії з радіаційного захисту населення при Верховній Раді України, заступником голови спеціалізованої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій за фахом радіологія, онкологія і хірургія і членом спеціалізованої ради за фахом педіатрія, членом правління Асоціації радіологів України, членом правління Асоціації із боротьби з остеопорозом, членом редколегії низки наукових журналів.

Праця Михайла Івановича була відзначена золотим знаком Асоціації радіологів України, а в 2012 р. Європейською академією природничих наук у Ганновері (ФРН) він був нагороджений дипломом та срібною медаллю ім. В. К. Рентгена.

За ініціативою проф. М. І. Спужяка була організована перша в державі Українська школа безперервної післядипломної освіти в радіології, де він був головою, яка тепер носить його ім'я. Він був також відмінником охорони здоров'я СРСР, заслуженим винахідником СРСР. Його відзначено численними грамотами і подяками, у тому числі МОН і МОЗ України.

Михайло Іванович був скромною, дуже доброзичливою, безкорисливою і водночас принциповою людиною. Його любили і поважали не лише хворі, лікарі та співробітники, а й увесь рентгенологічний і медичний загал області й України. Йому були притаманні велика працелюбність і працездатність, компетентність та професіоналізм. Його науковим спадком ще багато десятиліть послугувуватимуться фахівці. Михайло Іванович був великим патріотом України, віруючою людиною, цінував і дотримувався християнських цінностей.

Для всіх, хто багато років працював поряд із Михайлом Івановичем, він був і залишатиметься взірцем доброї, порядної, розумної і талановитої людини, до якої завжди можна було звернутися за порадою й допомогою. Ми навчалися в нього відданості своїй справі, педагогічній майстерності, вмінню знаходити єдине справедливе рішення в будь-якій ситуації. На жаль, наш учитель раптово покинув нас 10 вересня 2013 р. під час проведення виїзного циклу в Чернівцях.

Михайло Іванович доклав багато зусиль для того, щоб кафедра стала однією з найкращих в Академії і в Україні. Ми свято зберігаємо пам'ять про нашого Вчителя, бережемо, примножуємо і розвиваємо всі закладені ним традиції. Пам'ять про нього буде жити в серцях тих, кому випало щастя з ним спілкуватися.